

Kennisverspreiding “Het Nieuwe Telen”

Voorheen “Energie onder de Knie”

Datum: 30-03-2010

Kennisoverdracht is bepalend voor een snelle succesvolle implementatie in de praktijk.

Inleiding

Eén van de nevendoelstelling binnen het project “Het Nieuwe Telen” was het kennisverspreiding. De invulling van deze doelstelling bestond veelal uit een aantal georganiseerde bijeenkomsten voor telers en belangstellenden. Voor zowel tomaat als komkommer zijn er afzonderlijke bijeenkomsten geweest. Hierbij werd de toehoorder geïnformeerd over het teeltconcept, specifiek voor het betreffende gewas en uiteraard de proefresultaten. Tevens is er één bijeenkomst georganiseerd voor bloementelers. De goede proefresultaten helpen het nieuwe denken/ telen te promoten. Gecombineerd met relatief lage investeringskosten maakt het concept laagdrempelig. De kennisoverdracht is echter bepalend voor een snelle succesvolle implementatie in de praktijk.

De locatie

In eerste instantie waren alle bijeenkomsten gepland in het Improvement Centre. De aanwezige faciliteiten maakte het een prettige “leeromgeving”. Zo kon de theorie worden afgewisseld met een bezoek aan de proef. Deze visualisatie is altijd als prettig ervaren. De opkomst bij de komkommertelers was kleiner dan verwacht op de bijeenkomsten. Hierop is besloten de locatie in een paar gevallen te wijzigen. Er is een bijeenkomst in Limburg en in Drenthe geweest. Opkomst in Limburg was met 16 personen redelijk te noemen, maar in Drenthe was het goed bezocht met rond de 30 aanwezigen.

Uitnodigingen

Om voldoende exposure te realiseren voor de bijeenkomsten zijn er verschillende acties ondernomen vanuit het Improvement Centre. Hieronder volgen puntsgewijs de acties:

- Uitnodigingen via LTO-groeiservice, gewasgroepen zijn benaderd dmv een mailing;
- Telersverenigingen zijn uitgenodigd door LTO-groeiservice;
- Website Energiek 2020, er zijn blogs en uitnodiging geschreven op de website van Energiek 2020;
- Publicatie op AGF.nl

De bijeenkomsten

Er is getracht zoveel mogelijk telers uit te nodigen. In Nederland zijn er 375 tomatentelers en 310 komkommertelers. Van de bijeenkomsten gehouden in het Improvement Centre zijn presentielijst bijgehouden. Deze kunt u inzien in de bijlage.

In totaal zijn er 5 tomaten bijeenkomsten geweest en 5 komkommerbijeenkomsten. Naast de geplande bijeenkomsten zijn er ook nog een breakfast meeting tijdens de hortifair in Amsterdam en een lunch meeting op de relatiedagen in Gorichem geweest.

Gerealiseerde data

Op de volgende dagen zijn er bijeenkomstengeorganiseerd.

Komkommer	Locatie	Personen	Tomaat	Personen
17-6-2009		7	07-4-2009	15
01-7-2009		6	11-6-2009	21
08-7-2009	Limburg	16	23-6-2009	21
12-11-2009	Drenthe	+/- 30	03-7-2009	7
13-11-2009		?	10-7-2009	9
			14-7-2009	19

Programma

Het programma voor een bijeenkomst zag er als volgt uit:

1. **Presentatie over “Het Nieuwe Telen”**
Over eerst energie besparen en dan conditioneren!
2. **Teelt- en energieplan van “Het Nieuwe Telen”**
Wat zijn de inhoud en doelstellingen van het project en de beoogde resultaten?
3. **Gebruik maken van plantfysiologie!**
Op welke plantfysiologische aspecten wordt ingespeeld om de doelstellingen te realiseren?
4. **Bezoeken van de proefafdeling en pauze**
5. **Presentatie van de resultaten tot 1 juni**
Energiebeheer en vochtbeheersing, gewasontwikkeling, productieresultaten
6. **Teeltechnische discussie**
Wat zijn onze leerpunten en wat is uw de toekomstverwachting?

Verloop van de bijeenkomsten

De opzet van de bijeenkomst was in hoofdlijn dat vanuit Wageningen UR – meestal in de persoon van Arie de Gelder – de achtergronden van het project “Het Nieuwe Telen” werd toegelicht. Startpunt hiervoor het rapport Richting gevende beelden voor energiezuinig telen in semi-gesloten kassen. In deze inleiding worden de uitgangspunten van de trias energetica kort geschetst en de wijze waarop dat in instrumenten voor de teelt is omgezet. De bureau studie moest met uitvoerbare maatregelen in praktijk worden gebracht.

Vervolgens werd door vanuit Green Q door Andre Zwinkels – voor tomaat- of Jaco Kieviet – voor komkommer- geschetst hoe de uitgangspunten voor de teelt nader waren ingevuld met plantdatum, raskeuze en prognose voor energie en productie.

Om meer fysische en fysiologische achtergronden te schetsen werd door vervolgens ingegaan op de techniek en de sturing van het ontvochtigen met buitenlucht. Daarbij blijkt vaak dat telers denken in relatief vocht, deels al in vochtdeficit, maar voor ontvochtigen is het niveau van absolute vochtigheid van de kaslucht en de buitenlucht belangrijk. Dat is een andere wijze van denken over vocht dan te teler nu gewend is.

Het theoretische deel werd standaard gevolgd door een bezoek aan de afdelingen om de stand van het gewas en de kasinrichting te laten zien. De luchtslangen, koeling, schermen e.d. spraken voor zich. De stand van het gewas leverde met de telers die daarmee bekend zijn altijd wel gesprek stof op. De mening was algemeen zeer positief.

Omdat de installatie voor buitenluchtaanzuiging achterin de afdeling zit en deels buiten staat kwam die minder goed in beeld bij de bezoeken.

Komkommer bijeenkomst op het Improvement Centre

Na het bezoek in de kas werd de ontwikkeling van het gewas en de gerealiseerde productie en het energie gebruik van start van de teelt tot het moment van de bijeenkomst besproken. Afhankelijk van de aanwezige groep bij de bijeenkomst werd meer of minder in detail doorgesproken over elementen van de teelt. Een groep tomaten telers ging op alle aspecten van de teelt – zoals starten op plantgat, teelttemperatuur etc – in. Groepen met meer diversiteit in samenstelling gingen vaak meer in op de algemene principes van de ontvochtiging en of dit ook toepasbaar zou zijn bij andere gewassen.

Eén vraag sprong er eigenlijk altijd uit, dat was de economische analyse, wat kost het en wat levert het netto op. Vaak moest dan volstaan worden met de verwijzing naar de in uitvoer zijnde studie van het LEI/Wageningen UR door Marc Ruys, waarvan de hoofdlijnen van de resultaten op de Hortifair breakfast briefings zijn gepresenteerd.

Een ander discussiepunt was de inpassing in bedrijven die met WKK al een warmte overschot hebben. Daarbij is steeds aangegeven dat dit in de huidige situatie met lagere gasprijzen het economische motief om de techniek toe te passen wegneemt, maar dat de methode om energiezuinig te telen op de lange termijn wel perspectief blijft houden.

Een opmerkelijk punt was de reactie van telers die zeiden dat in de praktijk al veel zuiniger geteeld zou worden. Een energiegebruik van iets boven de $30 \text{ m}^3/\text{m}^2$ werd al als zeer goed mogelijk genoemd, mits je op het scherpst van de snede durfde te telen. Het project “Het Nieuwe Telen” heeft er wel toe bijgedragen dat de telers die dit zeggen te realiseren, meer serieus werden genomen.

Een laatste vraag die steeds naar voren kwam is dat als je weinig energie gebruikt je minder CO_2 beschikbaar hebt om te doseren. CO_2 is een belangrijke productie factor, als die onvoldoende beschikbaar is hoe kun je dan je productie doelstelling halen? Daarop is geantwoord dat dit inderdaad een aandachtspunt is en het de noodzaak naar goede CO_2 voorziening via andere kanalen versterkt en onderzoek daarnaar een hoge prioriteit moet krijgen.

In de presentaties werd steeds ook verwezen naar de website van Energiek2020.nu met de informatie die daarop werd gegeven, opmerkelijk was dat toch een aantal aanwezigen die internetsite niet hadden bezocht. Kennelijk raadplegen zij andere informatiebronnen voor hun dagelijkse activiteiten.

Er zijn geen evaluaties gevraagd in de vorm van een vragenlijst voor de waardering van de presentaties, maar de stemming in de groepen van 10 tot 20 personen was algemeen geanimeerd tot zeer betrokken. De reactie van aanwezigen was algemeen dat deze techniek goed inpasbaar zou zijn en ook goed te begrijpen is voor de teler om toe te passen.

Tot slot

De bijeenkomsten hebben een zeer positieve bijdrage gehad aan de beeldvorming over het project “Het Nieuwe Telen” in de praktijk. De bezoekersdoelstellingen zijn niet gehaald, maar de bezoekers hebben de bijeenkomsten als goed ervaren. Er zijn berichten dat ondernemers er serieus over nadenken om hun nieuw te bouwen kas uit te rusten met buitenlucht aanzuiging en dubbel scherm. Deze ondernemers zien in dat WKK's op middel lange/ korte termijn niet meer rendabel blijven en dat er naar andere oplossingen gewerkt moet worden. Daarnaast zijn er twee telers die ook buitenlucht aanzuiging hebben aangebracht in hun kas. Dit zijn berichten en ontwikkelingen die voort komen uit de kennisverspreiding rondom het project “Het Nieuwe Telen”